

ישראל, עת להתבגר

דבריו של שגריר ארה"ב בישראל לשעבר בנעילת כנס השמרנות הישראלית

אחד הזיכרונות הבהירים הראשונים שיש לי מימי ילדותי מחזיר אותי לראשית יוני 1967, ואני ילד בן תשע. אני זוכר את עצמי יורד במדרגות לארוחת הבוקר, ורואה את הוריי בוכים. ברוך ה', לא בגלל אסון במשפחה. להפך. צה"ל שחרר זה עתה את ירושלים, והרב שלמה גורן תקע בשופר בכותל המערבי.

בעת ההיא לא הבנתי כלל את גודל השעה, אבל התקרבותי לידי כך כעבור ארבע שנים, כשבר-המצווה שלי נערכה באותו כותל.

מאז, לאורך יותר מארבעים שנה, הייתי מבקר-מתמיד בישראל, ומליץ יושר קבוע על בירתה הנצחית ירושלים. בשירו המוכר של יוסי גמזו 'הכותל' נאמר "יש אנשים עם לב של אבן, יש אבנים עם לב אדם". אני מאמין בכל ליבי שאבניה העתיקות של ירושלים פועמות עם ליבו, נשמתו ודמו של העם היהודי.

לפני כחמש שנים חדלתי להיות סתם אורח בישראל, ונעשיתי שגריר ארצות הברית בה: נציג האומה החזקה ביותר עלי אדמות במדינה היהודית. זכיתי להוביל את המדיניות האמריקנית בדרכים רבות מאוד, בפומבי וגם בחדרי חדרים.

ההתקדמות הפומבית ביחסי ארה"ב-ישראל בתקופת כהונתנו ידועה היטב: העברת השגרירות שלנו מתל-אביב לירושלים, הכרתה של ארה"ב בריבונות ישראל ברמת הגולן, הקביעה שההתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון איננה הפרה של הדין הבין-לאומי, והסכמי אברהם – הסכמי השלום בין ישראל לבין איחוד האמירויות, בחריין, סודאן ומרוקו, אשר באו לעולם לא למרות, אלא דווקא בגלל, תמיכתנו הבלתי-מוותנית בישראל.

התייחסנו לישראל מנקודת מבט ייחודית ושוונה לחלוטין. בניגוד לקודמינו, ממשלים דמוקרטיים ורפובליקניים כאחד, ראינו את ישראל במזרח התיכון כפתרון שיש לאמץ ולטפח ולא כבעיה שיש לנהל. וסמכנו על ישראל שהיא יודעת מה טוב לאזרחיה והיא זו שצריכה להחליט בענייניה; הפטרונות המתנשאת שאפיינה את יחסם של הממשלים הקודמים נראתה לנו גישה בלתי-הולמת כלפי מדינת עולם-ראשון ובעלת-ברית כישראל.

מעת לעת הייתה פונה אליי אישיות פוליטית או אינטלקטואלית מהשמאל הישראלי ומפצירה בי להפסיק להתערב בפוליטיקה הישראלית. נהגתי לענות שאני עושה את ההפך הגמור: אני מנסה לעזור בהעלאתה של ישראל על מסלולה הפוליטי שלה-עצמה, ובשחרורה מהניסיונות מבחוץ, המעודדים לעיתים מבפנים, לבטל את רצונו הדמוקרטי של עמה.

שישראל תכבד את עצמה

כיבדנו את ישראל. כיבדנו אותה כמדינה היהודית האחת והיחידה; כיבדנו אותה כשותף חיוני במלחמה נגד הטרור והקיצוניות; כיבדנו אותה כמרכז של מדע, טכנולוגיה וסחר; וכיבדנו אותה כדמוקרטיה תוססת, המקיימת מגוון דעות אשר חיות זו עם זו בשלום. חברים יקרים – ואני אומר זאת מתוך אהבה – כיבדנו את ישראל, והגיע הזמן שישראל תכבד את עצמה.

אני מכיר את אתגריה של החברה בישראל ואת המורכבויות של הדמוקרטיה הפרלמנטרית שלה. שום נשיא אמריקני לא נאלץ אף פעם להרכיב ממשלה עם יריבו הפוליטיים – וזה בדיוק מה שקורה בכל ממשלה ישראלית. אני יודע: זה קשה. אבל אל לו, לקושי הזה, לצמצם ממשלה זו או אחרת בישראל למכנה המשותף הנמוך שלה. כשזה קורה, האינטרסים ארוכי-הטווח של הציבור הישראלי מוזנחים.

באור"ם חברות כ-190 מדינות. יותר ממחציתן צעירות מישראל. כמעט כולן התל"ג לנפש נמוך מזה שבישראל. כמעט כולן משתרכות הרחק אחרי ישראל ביכולות הצבאיות והמודיעיניות שלהן, בהישגיהן הטכנולוגיים ובעומק האינטלקטואלי שלהן. ישראל הרוויחה כמו ידיה את זכותה להתוות את נתיבה. הגיע הזמן שישראל תחליט מה היה רוצה להיות כשתהיה גדולה – כלומר עכשיו.

הכנס הזה, עניינו שמרנות. אני מאמץ את רוב העקרונות השמרניים – ממערכת משפט מוגבלת, דרך סביבה רגולטורית ידידותית לעסקים, המשך בכלכלה שקופה, וכלה בעוד שלל רעיונות טובים ועקרונות ממשל טובים שדובר בהם בכנס הזה. אניח למומחים הרבים שאני חולק איתם את הבמה הזאת להמשיך להגן על הרעיונות הללו, כפי שהיטיבו לעשות לאורך היום.

אני, מצידי, אתייחס לדבר שלמדתי עליו רבות: על החשיבות שיש לכך שישראל, ורק היא, תהיה אחראית על מגמת פניה כאומה, ובפרט כמדינה היהודית היחידה.

מדינה שהגיעה לפרקה מחליטה לעצמה, ובעצמה, מה טוב לאזרחיה. עם כל חשיבותם המכרעת של יחסיה הטובים עם בעלות בריתה, ועם ארצות הברית במיוחד, ישראל צריכה ראשית לכול לקבוע בדרכיה הדמוקרטיות מהו המסלול הנכון לה, ורק אז להסביר זאת לעולם.

מאז 1948 מנהלת ישראל את יחסיה עם ארה"ב כבעלת-ברית הזרה הראשית. עם כל נשיא ונשיא היה על ישראל להתכוונן כדי לשמר את הברית הזאת על הצד הטוב ביותר האפשרי. וכך, טרומן היה נהדר, אייזנהאואר נורא, קנדי אר-קיי, ג'ונסון טוב, ניקסון טוב מאוד, פורד לא כל כך, קרטור אסון חוץ מקמפ-דיוויד, ג'ורג' בוש האב בעיה, קלינטון חבר, ג'ורג' וו' בוש בסדר בדרך כלל, אובמה לא טוב, טראמפ לא-ידידותי, ביידן בעיה. שוב, אני מבין את זה – היחסים חשובים – אבל התאמה-עצמית מתמדת למדיניות המשתנה ולגחמות של מעצמה זרה אינה צורת ממשל מומלצת.

איני מפחית בחשיבותם האסטרטגית המכרעת של יחסי ארה"ב-ישראל. אך דווקא כמי שישב ארבע שנים בפורומים המצומצמים ביותר של ההנהגה בישראל ובארה"ב אני אומר – שוב, מנקודת מבטו של אוהב – שישראל צריכה לעשות מה שטוב לישראל. בראש ובראשונה, ובשורה התחתונה, ותמיד.

אני מאמין ש"אמריקה תחילה", אבל לא "אמריקה בלבד", היא המדיניות הנכונה לאמריקה. אני מאמין ש"ישראל תחילה", אבל לא "ישראל בלבד", היא המדיניות הנכונה לישראל. ואני מאמין שהמשותף בין שתי האומות הללו רב כל כך וטוב כל כך, שהמדיניות של זו והמדיניות של זו יכולות להתקיים יחדיו בהרמוניה ולפרוח.

"ישראל תחילה" פירושו שישראל מבססת את מדיניותה על הסכמה לאומית באשר לאינטרסים שלה, ומגינה על מדיניות זו בלי תנאים ובלי התנצלויות. אני סמוך ובטוח שהעולם יכבד את ישראל כשישראל תכבד את עצמה.

התשובה שעוד לא ניתנה

הבה נביט בסוגיה מסוימת, שהרביתי לעסוק בה בהיותי שגריר ארצות הברית בישראל. אשאל שאלה על ישראל, שלפחות 95 אחוז מהמדינות בעולם לא היו מתקשות לענות עליה לו נשאלה לגביהן. מהו הגבול המזרחי של ישראל? נשמע פשוט; הרי זה הגבול הארוך ביותר של ישראל, רובו לצד ממלכת ירדן. אז מה הוא?

יהיו שיענו שזהו נהר הירדן. יהיו שיאמרו, קווי שביתת הנשק של 1949. אחרים יאמרו, הקו שסביב גושי ההתיישבות, מה שזה לא יהיה, בתוספת רצועת ביטחון לאורך הנהר. רוב הפוליטיקאים יאמרו שלפחות חלק מיהודה ושומרון יישאר תמיד בידי ישראל. שאלו אותם איזה חלק, ולא תהיה להם תשובה ברורה. חלקם יגידו שאינם יכולים לענות כי הפלסטינים לא רוצים שלום, וכך ימצאו מפלט נוח מהחלטה עד... עד עולם.

חבריי, ישראל חייבת להחליט בסוגיה הזאת. כי אני ערב לכם שאם כל גוף אחר שהוא יחליט לגביה, מעטים מאוד הישראלים שישמחו בהחלטה.

פתחו דיון, השמיעו את הטענות מכל צד, בחנו אותם, צרו קונצנזוס לאומי – ואז הוציאו לפועל תוכנית, בבטחה ובגאווה. כבדו את עצמכם ואת זכותכם – בעצם, את חובתכם המקודשת – לשרטט את הנתיב הנכון למדינה היהודית. כך עושות מדינות בוגרות. לא כולם יסכימו אתכם, אבל כולם יכבדו אתכם.

השיח כרגע מבלבל לחלוטין ולא משכנע. כל מנהיגיה הפוליטיים של ישראל מאז בגין, כולל יצחק רבין ואלה הקשורים במחנה השלום, היו מחויבים לנוכחות ישראלית ניכרת ביהודה ושומרון. אבל איזו? שלל סיסמאות ושלל זמירות נשמעות על יישובים כאלה ואחרים שתמיד יישארו בידי ישראל, אבל עדיין אין רישום טאבו לבתים הבנויים בהם. והרי כבר עברו חמישים וחמש שנה! מישהו מעלה על דעתו זוג שיוצא לדייטים חמישים וחמש שנה? האישה אומרת,

"אנחנו נתחתן מתישהו?". האיש אומר, "אני אוהב אותך". היא עונה, "זה לא מה ששאלתי. אנחנו נתחתן פעם?". איך אמרה טינה טרנר, "מה האהבה יכולה לעשות עם זה?"

כשעם ישראל אמר "העם עם הגולן", הממשלה נענתה, ממש כמו שעשתה לגבי ירושלים, הבירה הנצחית והשלמה של ישראל. והעולם כיבד את ישראל אף על פי שלא הסכים. ואז הצטרפנו גם אנחנו, והסכמנו עם ישראל לגבי שתי הסוגיות, ירושלים והגולן, והאו"ם גינה אותנו. אבל למחרת בבוקר השמש זרחה, וישראל המשיכה לפרוח, ואפילו הצלחנו להשיג את הסכמי אברהם.

תוכנית המאה

בתחילת שנת 2020 הצגנו תוכנית שלום, בלון ניסוי, והיא אומצה בידי כל הממסד הביטחוני בישראל ובידי ממשלת ישראל; תוכנית שהראתה איך יכולה ישראל להחיל ריבונות על מולדתה המקראית ועדיין לחיות עם הפלסטינים בשלום. שום דבר לא נאמר עוד לגבי התוכנית מאז שהפסדנו בבחירות האחרונות – וזו חרפה. הרי זה, לכל הפחות, נושא חשוב לדיון. מה עוד שהתוכנית הייתה מן הזרזים המרכזיים של הסכמי אברהם.

זה לא תלוי בי, אבל אני הייתי מסיר את האבק מהתוכנית ומשתמש בה לפחות כמסגרת התייחסות. השקענו בה עבודה רבה והתייעצנו עם שורה ארוכה של אנשים חכמים. מקומה אינו בסל האשפה, גם אם ממשל ביידן רוצה שתימצא שם.

אינני מטיף כאן לנתיב מסוים שכדאי לישראל לאמץ בסוגיית גבולה המזרחי. אתם יכולים כנראה לנחש מה אני חושב – אבל בסופו של דבר ההחלטה בידי אזרחי ישראל. וחשובה ככל שתהיה, חשוב אפילו ממנה שישראל תחליט לעצמה, בעצמה, בעוצמה ובאחדות ובשכנוע פנימי.

כאן, בכנס השמרנות, מנהיגי העתיד של ישראל יכולים להתחיל לחשוב איזו מדינה הם רוצים להוריש לילדיהם ולנכדיהם ולעם היהודי באשר הוא שם. זו אחריות מבהילה בכובדה – אבל בעיניי, כבוד נעלה הוא לנו לחיות בעת ההיסטורית המכרעת הזאת.

אך זה עתה, ביום העצמאות, עברה מדינת ישראל המודרנית במספר שנותיה את ממלכת דוד ושלמה – ושברה שיא היסטורי של משך קיומה של קהילייה ריבונית יהודית מאוחדת שבירתה ירושלים. דוד ושלמה מלכו בירושלים שבעים ושלוש שנה, וישראל המודרנית היא בת שבעים וארבע. ראוי לחגוג את ההישג הזה, אך לא לנוח על זרי הדפנה אלא לעבור לשלב הבא: לדחוף את ישראל לעמדת מנהיגות גלובלית, שבה היא תוכל באמת לשמש אור לגויים.

תודה לכם על ההקשבה. יברכם ה'. יברך ה' את ישראל ואת כל שוכניה, ויברך ה' את ארצות הברית של אמריקה.

כנס השמרנות הישראלית השני התקיים בירושלים באייר תשפ"ב, בארגון של קרן תקווה ישראל ומרכז פרידמן לשלום מתוך עוצמה. הנאום תורגם לעברית במערכת השילוח.